

ЗАТВЕРДЖЕНО
Фізичною особою-підприємцем
Кльоц Любов'ю Антонівною
15.03.2026

ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації практичних психологів закладів загальної середньої освіти та спеціальних закладів загальної середньої освіти

**«ПСИХОЛОГ У НУШ: АЛГОРИТМИ СУПРОВОДУ, СТІЙКІСТЬ І
БЕЗПЕЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ»**

м. Житомир-2026

Розробник програми: ФОП Кльоц Любов Антонівна, кандидат психологічних наук; засновниця та наукова керівниця інформаційно-освітньої платформи «ОАЗА».

Напрямок підвищення кваліфікації: комплексний психологічний супровід учасників освітнього процесу в умовах реалізації державного стандарту базової середньої освіти

Розроблено на основі типової програми: підвищення кваліфікації практичних психологів закладів загальної середньої освіти «Комплексна психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах реалізації державного стандарту базової середньої освіти» (Наказ Міністерства освіти і науки України від 04.11.2025 № 1437)

Термін дії програми: з 2026 року по 2031 року

Рецензенти:

Дмитрієва Світлана Михайлівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти Житомирського державного університету ім. Івана Франка, м. Житомир, Україна.

Завязун Тетяна Володимирівна – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології КЗ «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЖОР, м. Житомир, Україна.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми

Сучасний етап розвитку загальної середньої освіти в Україні характеризується поєднанням масштабних реформ у межах НУШ та подоланням безпрецедентних викликів воєнного стану. Роль практичного психолога за таких умов трансформується: він стає не лише фахівцем із діагностики, а ключовим модератором безпечного освітнього простору, фасилітатором професійної стійкості педагогів та провідником у подоланні психологічних бар'єрів навчання. Особливої уваги потребує робота з учнями 7-9 класів - підлітками, чия вікова криза посилюється хронічним стресом, цифровими загрозами та необхідністю професійного самовизначення в умовах невизначеності.

Актуальність програми зумовлена гострою потребою практичних психологів у володінні дієвими алгоритмами подолання освітніх втрат, впровадженні моделі «зцілюючих класів» та наданні першої психологічної допомоги в кризових ситуаціях. Програма пропонує системний підхід до вирішення професійних завдань: від нормативно-правового забезпечення діяльності до опанування технік супервізії та інтервізії як інструментів профілактики професійного вигорання. Це дозволяє забезпечити комплексну психосоціальну підтримку всіх учасників освітнього процесу, сприяючи збереженню ментального здоров'я та якості навчання в умовах війни.

Дана програма розроблена на основі типової програми підвищення кваліфікації практичних психологів закладів загальної середньої освіти «Комплексна психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти», затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 04.11.2025 № 1437.

Цільова група: практичні психологи закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО), практичні психологи спеціальних закладів загальної середньої освіти (СЗЗСО).

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС)

Особливості реалізації програми: передбачає можливість гнучкої організації освітнього процесу залежно від потреб практичних психологів, умов роботи закладів освіти та ресурсних можливостей суб'єкта підвищення кваліфікації. Програма може реалізовуватися у варіативних форматах за тривалістю: інтенсивна форма (короткостроковий курс тривалістю один тиждень з концентрованим графіком навчальних занять); пролонгована форма (поетапна реалізація навчальних модулів або тем із розподілом навчального навантаження упродовж більш тривалого періоду). Навчання може проводитися в очному, дистанційному або змішаному форматі з використанням цифрових освітніх платформ, інтерактивних методів навчання та форматах синхронної й асинхронної взаємодії.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: очна, дистанційна, змішана.

Мета підвищення кваліфікації: підвищення професійної компетентності практичних психологів ЗЗСО та СЗЗСО, щодо здійснення комплексного психологічного супроводу педагогічних працівників та інших учасників освітнього процесу в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти на другому циклі (базове предметне навчання) з урахуванням актуальних викликів воєнного часу, трансформації системи освіти, вікових і соціокультурних особливостей здобувачів освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

- **ознайомлення** з нормативно-правовими засадами діяльності практичного психолога в контексті реалізації Концепції Нової української школи;
- **формування** професійної спроможності здійснювати психологічний супровід здобувачів освіти, які зазнали освітніх втрат, з урахуванням специфіки базового предметного навчання;
- **розвиток** навичок створення безпечного, підтримувального й інклюзивного освітнього середовища, зокрема на основі моделі «зцілюючих класів»;
- **удосконалення** підходів до організації психолого-педагогічної підтримки дітей і родин, постраждалих від наслідків воєнних дій;
- **формування** готовності у педагогічних працівників до ефективної комунікації, партнерської взаємодії, а також надання першої психологічної допомоги в умовах стресу й криз;
- **розвиток** професійної стійкості, навичок саморегуляції, профілактики професійного вигорання, застосування супервізійних та інтервізійних практик як інструментів професійної підтримки й розвитку педагога;
- **забезпечення** психологічного супроводу учнів 7-9 класів з урахуванням їхніх вікових, когнітивних та мотиваційних особливостей;
- **підтримка** формування в учнів ключових компетентностей для побудови освітньо-професійної траєкторії;
- **удосконалення** практик попередження та профілактики насильства, булінгу, кібербулінгу, а також розвиток навичок медіаграмотності й цифрової безпеки.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

Загальні компетентності:

ЗК.04 – здатність до професійного розвитку, навчання протягом життя, самопрезентації та результатів своєї діяльності, планувати та управляти власним робочим часом (особиста та навчальна компетентність).

ЗК.09 – здатність усвідомлювати свої професійні можливості та діяти лише в межах рівня професійної підготовленості, формулювати результати дослідження в термінах і поняттях, прийнятих у психологічній науці та практичній психології, дотримуватись принципів надання психологічної допомоги (не нанесення шкоди, об'єктивності, конфіденційності, поваги до клієнта, необхідності та достатності наданої інформації), діяти на основі

етичних міркувань (мотивів), доброчесності, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та мультикультурності (етична компетентність).

А. Здійснення психологічної профілактики (А1. Здатність визначати актуальні напрями й завдання психологічної профілактики з урахуванням моніторингу та аналізу соціально-психологічної ситуації в закладі освіти);

Б. Здійснення психологічної просвіти щодо психологічного благополуччя та психічного здоров'я (Б1. Здатність планувати, організовувати та визначати ключові показники ефективності психологічної просвіти відповідно до визначених завдань, потреб, особливостей розвитку та вікових особливостей цільової аудиторії);

Г. Надання психологічної допомоги за запитом та/або відповідно до виявленої потреби в такій допомозі (Г1. Здатність визначати структуру, зміст, види психологічної допомоги (психологічне консультування, психологічний супровід, психологічний тренінг, розвивальна діяльність), форми (індивідуальна, групова, сімейна) та методи відповідно до запиту та/або виявленої потреби в такій допомозі);

Д. Співпраця з педагогічними (науково-педагогічними працівниками) щодо організації ефективної освітньої діяльності та співучасть у створенні, підтримці та розвитку психологічно безпечного освітнього середовища в закладі освіти (Д3. Здатність установлювати, підтримувати професійні контакти, співпрацювати з профільними фахівцями та професійними організаціями зацікавленими сторонами щодо виконання трудових функцій).

Очікувані результати підвищення кваліфікації

у сфері знань: знати основні положення чинного нормативно-правового забезпечення діяльності практичного психолога в системі загальної середньої освіти; розуміти цілі та завдання психологічного супроводу учнів у контексті

реалізації Державного стандарту базової середньої освіти; володіти сучасними підходами до створення безпечного та підтримувального освітнього середовища; знати особливості психолого-педагогічного супроводу дітей і родин, постраждалих від війни;

у сфері умінь: застосовувати алгоритми діагностики та подолання освітніх втрат в учнів основної школи; впроваджувати ефективні моделі підтримки освітнього середовища, зокрема концепцію «зцілюючих класів»; здійснювати психопрофілактичну роботу щодо булінгу, кібербулінгу, насильства в освітньому просторі; надавати першу психологічну допомогу учасникам освітнього процесу в умовах стресу, травматичного досвіду та кризових ситуацій; організовувати й проводити супервізійні й інтервізійні зустрічі для підтримки педагогічних працівників; здійснювати психологічний супровід формування освітньо-професійної траєкторії учнів 7-9 класів; підвищувати мотивацію до навчання в учнів, враховуючи їхні вікові та психологічні особливості;

у сфері професійної позиції та ставлень: демонструвати готовність до змін, гнучкість і адаптивність у професійній діяльності; підтримувати

емоційне благополуччя педагогів, знижувати рівень професійного вигорання та сприяти розвитку резиліентності; дотримуватися етичних норм професійної діяльності, зберігати конфіденційність та професійну дистанцію; сприяти налагодженню партнерських стосунків між усіма учасниками освітнього процесу, особливо в умовах підвищеної емоційної напруги, спричиненої воєнними подіями.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення

Загальні підходи до оцінювання

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації здійснюється на засадах компетентнісного, практикоорієнтованого та діяльнісного підходів і спрямоване на визначення рівня готовності слухачів застосовувати здобуті знання, уміння та професійні інструменти у практичній діяльності практичного психолога закладу освіти.

Оцінювання результатів навчання здійснюється за **накопичувальною системою (максимум – 100 балів)** та передбачає поєднання різних форм контролю: поточної практичної діяльності, самостійної роботи, підсумкового тестування та рефлексії професійного досвіду.

Структура оцінювання (100 балів)

1. Вхідне діагностування (діагностичне, не оцінюється)

Проводиться з метою визначення початкового рівня професійної обізнаності слухачів щодо: сутності освітніх втрат та освітніх розривів; принципів травмоінформованого підходу; досвіду психологічного супроводу учасників освітнього процесу; особливостей міжпрофесійної взаємодії в закладі освіти.

Результати використовуються для адаптації змісту навчання до потреб учасників і не впливають на підсумкову оцінку.

2. Поточна практична діяльність - 50 балів

Оцінюється участь слухачів у практичних заняттях модулів 1-3, виконання кейсів, аналіз професійних ситуацій, рольове моделювання та участь у групових обговореннях.

Компонент	Критерії	Макс. бал
Участь у практичних заняттях	активність у роботі групи, аргументованість професійних суджень, дотримання етичних принципів професійної діяльності	15
Виконання практичних завдань	правильність застосування психологічних методів та інструментів, обґрунтованість запропонованих рішень	20
Аналіз кейсів і рольове моделювання	здатність аналізувати педагогічні та психологічні ситуації, пропонувати алгоритми психологічної підтримки	15

3. Самостійна робота - 25 балів

Самостійна робота передбачає виконання практикоорієнтованого завдання, спрямованого на застосування отриманих знань у професійній діяльності.

Критерії оцінювання:

відповідність змісту темі та меті програми - 8 балів;
практична застосовність результатів - 8 балів;
логічність структури та професійна мова - 5 балів;
рефлексивність і обґрунтування рішень - 4 бали.

4. Підсумкове тестування – 15 балів

Форма проведення: онлайн-тестування.

Тест складається з 20 тестових завдань, які охоплюють питання щодо: поняття та причин освітніх втрат; алгоритмів психологічного супроводу учнів; принципів травмоінформованого підходу; створення безпечного освітнього середовища; профілактики професійного вигорання педагогів; психологічного супроводу учнів 7-9 класів; надання першої психологічної допомоги.

5. Підсумкова рефлексія - 10 балів

Форма: письмова або онлайн-рефлексія.

Оцінюється: усвідомлення власного професійного зростання; здатність інтегрувати здобуті знання у власну практику; визначення подальших професійних кроків.

Критерії успішного завершення програми

Програма вважається успішно завершеною за умови:
набрання не менше **60 балів зі 100 можливих**;
проходження вихідного тестування;
виконання обов'язкових практичних завдань.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат про підвищення кваліфікації відповідно до вимог постанови КМУ № 800.

Вартість: 1000 грн.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено підвищення кваліфікації практичних психологів закладів ЗЗСО та СЗЗСО до комплексного психологічного супроводу педагогічних працівників та здобувачів освіти (7-9 класи) в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти, зважаючи на виклики воєнного часу.

Особливістю програми є її практична спрямованість і можливість адаптації до індивідуальних та інституційних потреб фахівців психологічної служби.

Самостійна робота передбачає опрацювання рекомендованих інформаційних джерел, аналіз науково-методичних матеріалів, виконання практичних завдань, спрямованих на закріплення теоретичних знань, а також розроблення елементів психологічного супроводу подолання освітніх втрат і впровадження травмоінформованого підходу у діяльності практичного психолога.

Підсумкові заходи включають вихідне тестування та підсумкову рефлексію, які дозволяють оцінити рівень засвоєння теоретичного матеріалу, сформованість професійних умінь і готовність слухачів до практичного застосування отриманих знань.

Зміст програми складається з 2 модулів та 8 взаємопов'язаних тем.

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 20 тестових питань.

Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, 100 балів. Прохідний бал 60 балів.

Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують **сертифікат** про підвищення кваліфікації встановленого зразка.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає **30 годин**, з них: **6 год** - лекційні заняття; **18 год** - практична робота; **4 год** - самостійна робота; **2 год** - контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

Модуль / тема	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Психологічні аспекти забезпечення якості освітнього процесу в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти					
Тема 1.1. Нормативно-правове забезпечення роботи практичного психолога в умовах реалізації Концепції НУШ	2				2
Тема 1.2. Психологічний супровід подолання освітніх втрат. Алгоритм роботи практичного психолога щодо подолання освітніх втрат в основній школі		2			2
Тема 1.3. Безпечний освітній простір як чинник забезпечення якості освіти в НУШ. Модель «зцілюючих класів»		2	1		3
Тема 1.4. Формування ефективної комунікації та партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу в умовах війни		2			2
Разом за модулем	2	6	1		9
МОДУЛЬ 2. Супровід професійного зростання педагога в умовах Нової української школи: психологічний аспект					
Тема 2.1. Формування психологічної готовності педагогів до змін	2				2
Тема 2.2. Попередження професійного вигорання та укріплення резиліентності педагогів		2			2
Тема 2.3. Супервізія та інтервізія як інструмент професійної підтримки й розвитку педагога		2	1		3

Тема 2.4. Надання першої психологічної допомоги учасникам освітнього процесу в умовах стресу та кризових ситуацій		2	1		3
Разом за модулем	2	6	2		10
МОДУЛЬ 3. Психологічний супровід учнів 7-9 класів в умовах сучасних викликів					
Тема 3.1. Індивідуально-психологічні і вікові особливості учнів 7-9 класів. Методи підвищення навчальної мотивації	2				2
Тема 3.2. Формування в учнів 7-9 класів компетентностей для побудови освітньо-професійної траєкторії		2			2
Тема 3.3. Комплексна психопрофілактична робота з дітьми: запобігання булінгу, кібербулінгу, насильству в онлайн-та офлайн-просторі, медіаграмотність і цифрова безпека		2	1		3
Тема 3.4. Психолого-педагогічна підтримка учнів та їхніх родин, постраждалих від наслідків війни: сучасні підходи, виклики та практики супроводу		2			2
Разом за модулем	2	6	1		9
Підсумкові заходи				2	2
Усього	6	18	4	2	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Психологічні аспекти забезпечення якості освітнього процесу в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти

Тема 1.1 Нормативно-правове забезпечення роботи практичного психолога в умовах реалізації Концепції НУШ (2 год. -лекція).

Огляд національних і міжнародних програмних документів, стратегій, програм, які регулюють діяльність практичних психологів в закладах загальної середньої освіти. Статус психологічної служби в Україні як структурного підрозділу системи освіти закріплений законодавством (Закон України «Про освіту» (2017), Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020), Положення про психологічну службу у системі освіти України (2018). Професійний стандарт «Практичний психолог закладу освіти» (2020) – документ, який визначає вимоги до кваліфікації, компетентностей та видів діяльності практичних психологів в Україні. Закони України, постанови Верховної Ради України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України щодо ключових аспектів системної психологічної допомоги учасникам освітнього процесу в сучасних реаліях. Мета й ключові компоненти Концепції Нової української школи. Основні принципи Державного стандарту базової середньої освіти.

Тема 1.2. Психологічний супровід подолання освітніх втрат. Алгоритм роботи практичного психолога щодо подолання освітніх втрат в основній школі (2 год.- практичне заняття).

Актуальність проблеми освітніх втрат в умовах воєнного стану, пандемії COVID-19 та інших соціальних викликів. Визначення поняття «освітні втрати». Сутність і причини освітніх втрат. Інституційні (перехід на дистанційне навчання, нестача ресурсів). Індивідуальні (тривожність, втрата мотивації, психоемоційне виснаження). Соціальні (вимушене переміщення, роз'єднання родин, втрата доступу до освітніх послуг). Наслідки освітніх втрат. Академічні (зниження рівня знань, труднощі у засвоєнні матеріалу). Емоційно-поведінкові (зниження самооцінки, тривожність, агресія, апатія). Соціалізаційні (порушення навичок комунікації, відчуження, ізоляція). Складові психологічного супроводу процесу надолуження освітніх втрат. Психологічна підтримка (MHPSS) учасників освітнього процесу: запровадження системи психологічної підтримки та допомоги, реабілітації, перенаправлення. Створення психологічно безпечного (зцілюючого) освітнього середовища: сприяння міжособистісній взаємодії однолітків через соціально-психологічні тренінги та інтерактивні методи навчання. Психоемоційне навчання учасників освітнього процесу (СЕН, Soft skills, СПР) для відновлення психічного здоров'я: розвиток емоційного інтелекту; навичок емоційної саморегуляції; розвиток психологічної стійкості чи резиліентності. Алгоритм роботи практичного психолога щодо надолуження

освітніх втрат. Етап 1. Моніторингові (діагностичні) дослідження з охопленням усіх учнів (стан когнітивної, емоційно-вольової, особистісної та соціальної сфери). Етап 2. Визначення потреб та ресурсів особистості здобувача освіти (сильних сторін кожної дитини, домінуючі канали відновлення, підсилення зовнішніх ресурсів). Етап 3. Розробка індивідуального/групового плану психологічного супроводу процесу надолуження освітніх втрат, визначення шляхів компенсації (підбір інструментів). Етап 4. Впровадження плану для подолання психологічних втрат, його коригування та підведення підсумків. Етап 5. Аналіз ефективності роботи (повторна діагностика, оцінка ефективності плану роботи, і аналіз результатів). Команда психологічного супроводу надолуження освітніх втрат. Склад, функції, основні завдання команди.

Тема 1.3 Безпечний освітній простір як чинник забезпечення якості освіти в НУШ. Модель «зцілюючих класів» (2 год.-практичне заняття, 1 год.-самостійна робота).

Поняття безпечного простору в контексті реформування освіти. Статична та динамічна безпека, як основні складові безпечного простору. Роль та завдання учасників освітнього процесу у побудові безпечного простору. Комунікація та взаємодія в моделі безпечного освітнього простору. Зцілюючі класи, як модель побудови безпечного простору в класі, школі. Наукові та методичні засади травмофокусованого навчання та моделі зцілюючих класів. Роль вчителя у психосоціальній підтримці учні під час та після війни. Інструменти моделі зцілюючих класів: скринінгові методики, травмофокусоване навчання, налагодження зворотного зв'язку з учнями та батьками. Роль батьків у побудові безпечного простору в класі. Ефективна взаємодія з дитиною вдома. Засоби скринінгу та стабілізації психоемоційного стану дитини вдома. Ефективна комунікація як складова безпечного простору.

Тема 1.4 Формування ефективної комунікації та партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу в умовах війни (2 год.-практичне заняття).

Педагогіка партнерства як один із ключових компонентів формули НУШ. Сутність понять «педагогіка партнерства», «партнерство», «партнерська взаємодія». Основні ідеї та принципи педагогіки партнерства. Особливості партнерської взаємодії учасників освітнього процесу в умовах війни. Психологічні умови формування партнерських відносин у системі «вчитель-учень-батьки». Бар'єри побудови партнерської взаємодії та шляхи їх подолання. Критерії ефективності розвитку стосунків партнерства в умовах взаємодії. Поняття про ефективну комунікацію у партнерській взаємодії. Комунікативні перешкоди партнерства. Методи подолання комунікативних бар'єрів. Зміст роботи спеціалістів психологічної служби щодо створення середовища для ефективної комунікації та партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу.

МОДУЛЬ 2. Супровід професійного зростання педагога в умовах Нової української школи: психологічний аспект

Тема 2.1 Формування психологічної готовності педагогів до змін (2 год.-лекція).

Поняття психологічної готовності педагогів до змін в контексті реформування освіти. Ключові аспекти психологічної готовності до змін. 19 Особистісна та професійна готовність. Шляхи формування психологічної готовності. Професійна позиція педагога. Мотивація педагогів до змін. Внутрішні потреби у самореалізації та зовнішні фактори мотивації. Сприятливе освітнє середовище як чинник стимулювання мотивації до змін. Вплив мотивації педагогічного колективу на навчання учнів та ефективність роботи освітнього закладу. Освітні інновації та їх вплив на особистість учня. Формування у дитини впевненості у власних силах, адаптивності та цілеспрямованості. Розвиток мотивації, інформаційної грамотності, критичного мислення, креативності, комунікативних та соціальних навичок здобувачів освіти, як ознака позитивних освітніх змін.

Тема 2.2 Попередження професійного вигорання та укріплення резилієнтності у педагогів (2 год.- практичне заняття)

Поняття професійного вигорання. Аналіз особливостей психологічної профілактики професійного вигорання у педагогів. Профілактика та подолання професійного стресу та синдрому «професійного вигорання». Розгляд практичних кейсів професійного вигорання педагогів. Чинники, які впливають на спроможність протистояти зовнішнім викликам. Фактори ризику емоційного та професійного вигорання. Вплив професійних стресів на особистісну деформацію. Етапи, чинники та характерні ознаки професійного вигорання. Вторинна травматизація: основні симптоми, ступені інтенсивності та шляхи подолання. Просвітницька робота, забезпечення профілактики синдрому професійного вигорання. Концепція резилієнтності. Резилієнтність як здатність людини або соціальної системи вибудувати повноцінне життя в складних умовах. Складові феномену резилієнтності. Посилення резилієнтності вчителів. Поняття «безпечний дорослий» як складова формули безпечного освітнього середовища.

Тема 2.3 Супервізія та інтервізія як інструмент професійної підтримки й розвитку педагога (2 год.- практичне заняття, 1 год.-самостійна робота).

Теоретичні засади інтервізії та групової супервізії. Поняття, суть і цінність інтервізійної підтримки, групової супервізії. Відмінності індивідуальної та групової супервізії. Функції, завдання та роль супервізора. Принципи й ціннісні орієнтири супервізійної діяльності. Етичні засади професійної взаємодії Організація групової супервізійної сесії. Механізми реалізації інтервізійної підтримки. Формування групи супервізантів (вимоги до групи, динаміка). Структура супервізійної зустрічі. Правила побудови інтервізійних сесій. Часове планування, формат, технічне забезпечення. Роль фасилітатора/модератора. Методи й техніки для роботи в групі. Активні методи (рольові ігри, моделювання, драматизація). Техніки колективної

рефлексії. Методика роботи з кейсами, парами, мікрогрупами. Структурний аналіз кейсів. Супровід процесу супервізії. Моніторинг розвитку групи, модерація конфліктів. Моделювання важких випадків, критичні ситуації. Фіксація результатів, зворотний зв'язок. Продовження супервізійної роботи за межами зустрічей (самостійна рефлексія, спільна практика)

Тема 2.4 Надання першої психологічної допомоги учасникам освітнього процесу в умовах стресу та кризових ситуацій (2 год. - практичне заняття, 1 год.-самостійна робота)

Поняття про першу психологічну допомогу (далі – ППД). Історичний контекст надання ППД. Мета, завдання та принципи надання ППД. ППД в системі психосоціальної підтримки у надзвичайних або кризових ситуаціях. Етапи та структура надання ППД. Основи психологічної комунікації та етичні правила при ППД. Авторські протоколи надання ППД (Н. Агазаде, Дж. С. Еверлі, Б. Рафаель, О. Гершанов, Покрокове керівництво для членів загону швидкого реагування Товариства Червоного Хреста України, М. Фархі, Протокол ЯАЛОМ). Розлади психічних процесів та ознаки, за якими визначають необхідність надання ППД. Протоколи надання ППД під час переживання негативних психічних реакцій та станів (ступор, панічні атаки, агресія, плач, істерика, апатія тощо). Особливості надання ППД дітям: категорії дітей, які потребують ППД, встановлення першого контакту з дитиною. Організація роботи з надання ППД у закладі освіти. Профілактика емоційного та професійного вигорання у фахівців, які надають першу психологічну допомогу.

МОДУЛЬ 3. Психологічний супровід учнів 7-9 класів в умовах сучасних викликів

Тема 3.1. Індивідуально-психологічні і вікові особливості учнів 7-9 класів. Методи підвищення навчальної мотивації (2 год.-лекція).

Вікові особливості підлітків. Психофізіологічні зміни: гормональна перебудова, нестабільність емоційної сфери, сенситивність до оцінки. Когнітивний розвиток: перехід до формального операційного мислення (за Ж. Піаже), розвиток рефлексивності, критичного мислення. Соціальна динаміка: зростання значущості однолітків, формування автономії, конфлікти з авторитетами, пошук ідентичності (за Е. Еріксоном). Психологічні аспекти навчальної мотивації. Теоретичні моделі мотивації: теорія очікування Врума, мотивація досягнення (Дж. Аткинсон), самодетермінація (Е. Десі та Р. Раян), мотиваційна концепція Ковальова. Види мотивації: внутрішня, зовнішня, інструментальна, соціальна, пізнавальна. Фактори демотивації: когнітивне перевантаження, емоційне вигорання, відсутність суб'єктності в навчанні. Методи підвищення мотивації. Психологічні інтервенції: мотиваційні бесіди, коучингові техніки, рефлексивні практики. Робота з педагогами: навчання технікам позитивного підкріплення, створення безпечного освітнього середовища, розвиток емпатійної комунікації. Групові методи: тренінги, фасилітаційні сесії, кейс-аналізи, рольові ігри. Використання цифрових

інструментів: мотиваційні платформи, гейміфікація, візуальні шаблони для постановки цілей

Тема 3.2. Формування в учнів 7-9 класів компетентностей для побудови освітньо-професійної траєкторії (2 год.- практичне заняття).

Основні етапи побудови освітньо-професійної траєкторії: самопізнання, дослідження світу професій, вибір, планування, реалізація, постійна адаптація. 28 Завдання психолого-педагогічного супроводу процесу побудови освітньо-професійної траєкторії учнями 7-9 класів: активізація пізнавально-пошукової профорієнтаційної діяльності учнів; допомога учням в оволодінні способами самооцінювання власних індивідуально-психологічних особливостей, здібностей, інтересів, можливостей; розвиток навичок цілепокладання, планування освітньо-професійного шляху; підвищення умінь прийняття усвідомлених рішень; забезпечення підтримки і організація рефлексії профорієнтаційної діяльності; допомога учням у профільному і професійному виборі; формування мотивації та навичок навчання впродовж життя. Психологічні і педагогічні методи і технології допомоги учням у профільному і кар'єрному самовизначенні Методична та консультативна допомога педагогам щодо використання профорієнтаційних інструментів, інтерактивних практик і технологій підтримки, які сприяють розвитку в учнів компетентностей для побудови освітньо-професійної траєкторії.

Тема 3.3. Комплексна психопрофілактична робота з дітьми: запобігання булінгу, кібербулінгу, насильству в онлайн- та офлайн-просторі, медіаграмотність і цифрова безпека (2 год. - практичне заняття, 1 год.-самостійна робота)

Психологічні аспекти булінгу та кібербулінгу. Визначення, типи та ознаки булінгу й кібербулінгу. Психологічні механізми агресії, жертви та спостерігача. Вікові особливості проявів насильства у підлітків. Роль емоційного інтелекту у запобіганні конфліктам. Профілактика насильства в освітньому середовищі. Створення безпечного простору в школі: принципи, моделі, практики. Робота з класом: формування культури взаємоповаги. Взаємодія з учителями: як підтримати педагогів у реагуванні на випадки насильства. Алгоритми дій у випадках виявлення булінгу. Цифрова безпека та медіаграмотність. Основи цифрової гігієни для підлітків. Ризики онлайн-простору: тролінг, секстинг, фішинг, онлайн-грумінг, вербування. Навчання критичному мисленню щодо медіаконтенту. Розробка профілактичних занять з медіаграмотності для учнів. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу. Робота з постраждалими дітьми: техніки стабілізації та відновлення. Психологічна допомога агресорам: корекційні програми. Підтримка батьків: просвітницька діяльність, консультації. Співпраця з адміністрацією школи та соціальними службами

Тема 3.4. Психолого-педагогічна підтримка учнів та їхніх родин, постраждалих від наслідків війни: сучасні підходи, виклики та практики супроводу (2 год. - практичне заняття)

Загальні тенденції в освіті. Педагогічні виклики пов'язані з COVID та війною. Педагогічна підтримка учнів та батьків з внутрішньо переміщених родин в закладі освіти. Підтримка дітей та родин, які зазнали втрат рідних через війну. Психолого-педагогічна робота з учнями, які постраждали внаслідок ракетних обстрілів. Елементи Тренінгу Навичок Психологічного Відновлення як складові педагогічного супроводу окремих груп учасників освітнього процесу. Салютогенна парадигма у роботі з учнями. Налагодження конструктивної взаємодії з батьками. Партнерство у підтримці дітей. Укріплення резилієнтності та стресостійкості родин ВПО та тих, хто повернувся з-за кордону.

3.1 Орієнтовний перелік практичних завдань.

Тема 1.2. Психологічний супровід подолання освітніх втрат. Алгоритм роботи практичного психолога щодо подолання освітніх втрат в основній школі (2 год.- практичне заняття).

Завдання 1. Кейс-стаді «Освітні втрати учня»

Мета: розвинути вміння визначати причини та прояви освітніх втрат у здобувачів освіти та аналізувати їх психологічні наслідки.

Кейс: Учень 8 класу після тривалого дистанційного навчання та вимушеного переїзду демонструє зниження успішності, втрату інтересу до навчання, труднощі концентрації уваги, тривожність та відчуження від однокласників.

Учасники в малих групах аналізують ситуацію та визначають: які типи освітніх втрат проявляються (академічні, емоційно-поведінкові, соціалізаційні); які причини освітніх втрат (інституційні, індивідуальні, соціальні); які ризики для подальшого навчання та розвитку існують; які перші кроки психологічної підтримки доцільно застосувати.

Результати обговорюються у форматі короткої презентації груп.

Завдання 2. Проблемна ситуація «Як підтримати учня?»

Мета: сформувані навички визначення потреб і ресурсів дитини у процесі подолання освітніх втрат.

Ситуація: Учениця 7 класу втратила мотивацію до навчання, часто пропускає заняття, говорить, що «не бачить сенсу у навчанні». Після переміщення родини вона має обмежене коло спілкування та почувається самотньою.

Учасники обговорюють: які психологічні потреби дитини можуть бути незадоволеними; які внутрішні ресурси можна підтримати або активізувати; які зовнішні ресурси (школа, сім'я, однокласники) можна залучити; які методи психосоціальної підтримки (MHPSS) варто використати.

Завдання 3. Моделювання «Алгоритм роботи практичного психолога»

Мета: відпрацювати алгоритм діяльності практичного психолога щодо подолання освітніх втрат.

Учасники працюють у групах і моделюють план роботи психолога за визначеними етапами:

1. Діагностика (моніторинг емоційного стану, мотивації, соціальної адаптації).
2. Визначення потреб і ресурсів учнів.
3. Розробка плану психологічного супроводу (індивідуальні та групові заходи).
4. Впровадження заходів підтримки (тренінги СЕН, розвиток soft skills, стабілізаційні вправи).
5. Оцінювання ефективності роботи (повторна діагностика, аналіз результатів).

Кожна група презентує власну модель алгоритму роботи психолога.

Завдання 4. Інтерактивна вправа «Команда підтримки»

Мета: сформувати розуміння ролі командної взаємодії у процесі подолання освітніх втрат.

Учасники створюють модель команди психологічного супроводу, визначаючи: склад команди (практичний психолог, соціальний педагог, вчитель, адміністрація, батьки, фахівці ІРЦ); функції кожного учасника; форми взаємодії та комунікації; інструменти підтримки учнів (психоемоційне навчання, тренінги, консультації).

Результатом роботи є спільна схема взаємодії команди у процесі подолання освітніх втрат.

Тема 1.3 Безпечний освітній простір як чинник забезпечення якості освіти в НУШ. Модель «зцілюючих класів» (2 год.-практичне заняття).

Завдання 1. Кейс-стаді «Безпечний простір у класі»

Мета: розвинути вміння аналізувати освітню ситуацію з позиції забезпечення статичної та динамічної безпеки освітнього середовища.

Кейс: У класі навчаються діти з різним досвідом проживання війни (вимушене переміщення, втрати, тривале дистанційне навчання). Учитель помічає зростання тривожності, конфліктів між учнями та зниження навчальної мотивації.

Учасники в малих групах аналізують ситуацію та визначають: які ризики для безпечного освітнього простору існують; які елементи статичної безпеки (правила, організація простору, структура уроку) потрібно посилити; які елементи динамічної безпеки (підтримка, довіра, комунікація) варто впровадити; які дії має здійснити вчитель, психолог і батьки.

Результати групи презентують у форматі короткого обговорення.

Завдання 2. Проблемна ситуація «Реакції дитини на травматичний досвід»

Мета: навчити учасників розпізнавати прояви психоемоційної напруги у дітей та визначати способи психосоціальної підтримки.

Ситуація: Після повітряної тривоги учень відмовляється виконувати завдання, стає замкнутим, не спілкується з однокласниками, іноді проявляє агресію.

Учасники обговорюють: які можливі причини поведінки дитини; які прояви травматичного досвіду можуть спостерігатися; які перші кроки підтримки має здійснити вчитель; яку роль можуть відіграти батьки та шкільний психолог.

У результаті формується перелік підходів травмофокусованого навчання.

Завдання 3. Моделювання «Зцілюючий клас»

Мета: відпрацювати навички створення безпечного та підтримувального середовища у класі.

Завдання: Учасники працюють у групах та моделюють фрагмент організації зцілюючого класу.

Кожна група має розробити: правила безпечного класного середовища; приклади підтримувальної комунікації вчителя; інструменти стабілізації психоемоційного стану учнів; елементи травмофокусованого навчання.

Результати презентуються у вигляді міні-моделі «зцілюючого класу».

Завдання 4. Інтерактивна вправа «Карта безпечного освітнього простору»

Мета: розвинути навички комплексного бачення безпечного освітнього середовища та командної взаємодії.

Завдання: Учасники спільно створюють «Карту безпечного освітнього простору» (на інтерактивній онлайн-дошці).

Необхідно визначити: ролі вчителя, психолога, адміністрації та батьків; інструменти скринінгу психоемоційного стану учнів; способи налагодження зворотного зв'язку з учнями та батьками; методи стабілізації емоційного стану дітей у школі та вдома.

Після завершення роботи учасники обговорюють створену модель та визначають ключові умови ефективної комунікації у безпечному освітньому середовищі.

Тема 1.4. Формування ефективної комунікації та партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу в умовах війни (2 год.-практичне заняття).

Завдання 1. Кейс-стаді «Порушення партнерської взаємодії»

Мета: розвинути вміння аналізувати ситуації порушення партнерських відносин між учасниками освітнього процесу та визначати шляхи їх конструктивного вирішення.

Завдання: Учасникам пропонується кейс: батьки учня 6 класу незадоволені результатами навчання дитини та звинувачують учителя у недостатній увазі до учня. Учитель, у свою чергу, вважає, що батьки не контролюють виконання домашніх завдань та не співпрацюють зі школою.

Учасники в групах аналізують ситуацію та визначають: які бар'єри партнерської взаємодії виникли; які комунікативні помилки допустили учасники; які принципи педагогіки партнерства були порушені; які кроки можуть допомогти відновити партнерську взаємодію.

Результати обговорюються у форматі спільної дискусії.

Завдання 2. Проблемна ситуація «Партнерство в умовах війни»

Мета: сформувати розуміння психологічних особливостей партнерської взаємодії між учителями, учнями та батьками в умовах кризових ситуацій.

Завдання: Учасникам пропонується ситуація: у класі навчаються діти, які мають різний досвід переживання війни (переміщення, втрати, тривале дистанційне навчання). Частина батьків активно співпрацює зі школою, інші уникають комунікації.

Учасники обговорюють: які психологічні чинники можуть ускладнювати партнерську взаємодію; які умови сприяють формуванню довіри між учителем, учнями та батьками; які форми комунікації можуть бути ефективними у таких умовах.

Завдання 3. Моделювання «Ефективна партнерська комунікація»

Мета: відпрацювати навички конструктивної комунікації між учасниками освітнього процесу.

Завдання: Учасники працюють у групах та моделюють ситуацію партнерського спілкування між учителем і батьками учня.

Необхідно продемонструвати: використання принципів педагогіки партнерства; застосування активного слухання; використання «Я-повідомлень»; способи подолання комунікативних бар'єрів.

Групи представляють коротку рольову сценку або алгоритм конструктивної комунікації.

Завдання 4. Інтерактивна вправа «Модель партнерської взаємодії»

Мета: сформувати цілісне бачення системи партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу.

Завдання: Учасники спільно створюють модель ефективної партнерської взаємодії у школі.

Необхідно визначити: принципи партнерства у системі «вчитель - учень - батьки»; критерії ефективності партнерських відносин; роль психологічної служби у підтримці комунікації; інструменти розвитку партнерської взаємодії (тренінги, консультації, спільні заходи, медіація).

Результатом роботи є схема або карта партнерської взаємодії, що відображає механізми ефективної комунікації в освітньому середовищі.

МОДУЛЬ 2. Супровід професійного зростання педагога в умовах Нової української школи: психологічний аспект

Тема 2.2 Попередження професійного вигорання та укріплення резилієнтності у педагогів (2 год.- практичне заняття)

Завдання 1. Кейс-стаді «Ознаки професійного вигорання»

Мета: розвинути вміння розпізнавати прояви професійного вигорання та визначати фактори ризику у педагогічній діяльності.

Завдання: Учасникам пропонується кейс: учитель із великим педагогічним стажем почав відчувати постійну втому, зниження інтересу до роботи, роздратування у спілкуванні з учнями та колегами. Він зазначає, що втратив відчуття професійної значущості та мотивацію до педагогічної діяльності.

Учасники в малих групах аналізують ситуацію та визначають: які етапи професійного вигорання проявляються; які фактори ризику могли спричинити цей стан; які ознаки вторинної травматизації можуть бути присутні; які перші кроки психологічної підтримки доцільно запропонувати.

Результати обговорюються у форматі групової дискусії.

Завдання 2. Проблемна ситуація «Професійний стрес у роботі педагога»

Мета: сформувати навички визначення чинників професійного стресу та пошуку ресурсів для його подолання.

Ситуація: педагог працює в умовах постійної напруги (війна, тривоги, велике навантаження, емоційна підтримка дітей). Він відчуває емоційне виснаження, труднощі концентрації уваги та зниження працездатності.

Учасники обговорюють: які чинники професійного стресу впливають на стан педагога; які внутрішні та зовнішні ресурси можуть допомогти подолати напруження; які профілактичні заходи можуть запобігти розвитку професійного вигорання.

Завдання 3. Моделювання «Профілактика вигорання педагогів»

Мета: відпрацювати навички планування заходів психологічної профілактики професійного вигорання у педагогічному колективі.

Учасники працюють у групах і моделюють план профілактичної роботи психологічної служби у закладі освіти.

Потрібно визначити: напрями просвітницької роботи з педагогами; методи психологічної підтримки та саморегуляції; заходи з розвитку резиліентності педагогів; форми психологічного супроводу педагогічного колективу.

Групи презентують власні моделі профілактичної роботи.

Завдання 4. Інтерактивна вправа «Ресурси резиліентності педагога»

Мета: усвідомити значення резиліентності як ресурсу професійної діяльності та сформулювати навички її розвитку.

Учасники створюють «карту ресурсів резиліентності педагога», визначаючи: особистісні ресурси (цінності, життєві смисли, навички саморегуляції); професійні ресурси (підтримка колег, професійний розвиток); соціальні ресурси (родина, спільнота, професійні мережі).

У процесі обговорення визначається роль педагога як «безпечного дорослого», здатного підтримувати емоційну стабільність учнів та створювати психологічно безпечне освітнє середовище.

Тема 2.3 Супервізія та інтервізія як інструмент професійної підтримки й розвитку педагога (2 год.- практичне заняття).

Завдання 1. Кейс-стаді «Потреба у супервізійній підтримці»

Мета: розвинути вміння визначати ситуації, у яких фахівцю необхідна супервізійна або інтервізійна підтримка, та аналізувати професійні труднощі у роботі.

Кейс: Практичний психолог працює з учнем, який пережив травматичні події, однак відчуває труднощі у визначенні подальшої стратегії допомоги. Психолог сумнівається у правильності своїх дій та відчуває емоційне виснаження.

Учасники в малих групах аналізують ситуацію та визначають: які професійні труднощі виникли у фахівця; чому у цій ситуації доцільно застосувати супервізію або інтервізію; які функції супервізора можуть бути реалізовані; які етичні принципи важливо врахувати під час обговорення кейсу.

Результати роботи презентуються у форматі короткого обговорення.

Завдання 2. Проблемна ситуація «Групова динаміка у супервізійній групі»

Мета: сформуванню розуміння особливостей групової взаємодії та ролі фасилітатора у процесі супервізії.

Учасникам пропонується ситуація: Під час супервізійної зустрічі між учасниками виникла дискусія щодо різних підходів до вирішення професійної проблеми. Частина групи активно висловлює свою позицію, інші учасники залишаються пасивними.

Учасники обговорюють: які особливості групової динаміки проявляються у цій ситуації; які ризики для ефективності супервізії можуть виникнути; які дії фасилітатора/модератора допоможуть підтримати конструктивну взаємодію.

Завдання 3. Моделювання «Структура супервізійної сесії»

Мета: відпрацювати навички організації та проведення супервізійної зустрічі.

Учасники працюють у групах і моделюють структуру супервізійної сесії, визначаючи: етапи проведення супервізійної зустрічі; правила взаємодії та етичні принципи; ролі учасників (супервізор, супервізанти, фасилітатор); методи роботи з професійними кейсами.

Групи презентують власну модель супервізійної сесії.

Завдання 4. Інтерактивна вправа «Аналіз професійного кейсу»

Мета: сформуванню навички колективної рефлексії та аналізу професійних ситуацій у супервізійній групі.

Учасники отримують опис професійного випадку та аналізують його за визначеною структурою: опис проблемної ситуації; визначення основних труднощів фахівця; аналіз можливих стратегій роботи; визначення ресурсів для вирішення ситуації; формування рекомендацій.

Після обговорення учасники формулюють спільні висновки та рекомендації, а також обговорюють важливість рефлексії та супервізійної підтримки у професійній діяльності.

Тема 2.4 Надання першої психологічної допомоги учасникам освітнього процесу в умовах стресу та кризових ситуацій (2 год. - практичне заняття)

Завдання 1. Моделювання «Алгоритм надання ППД»

Мета: відпрацювати практичні навички надання першої психологічної допомоги відповідно до основних протоколів ППД.

Учасники працюють у малих групах і моделюють алгоритм надання ППД у закладі освіти.

Необхідно визначити: етапи надання ППД (контакт, оцінка стану, підтримка, стабілізація, перенаправлення); правила етичної та підтримувальної комунікації; особливості надання ППД дітям різного віку; способи взаємодії з батьками та педагогами.

Групи презентують власні моделі алгоритму дій.

Завдання 2. Кейс-стаді «Надання першої психологічної допомоги»

Мета: сформувати навички визначення потреби у наданні ППД та вибору відповідної стратегії допомоги у кризовій ситуації.

Учасникам пропонується кейс: після гучного вибуху під час повітряної тривоги один із учнів перебуває у стані сильного страху, плаче, не може заспокоїтися та відмовляється повертатися до класу.

Учасники в малих групах аналізують ситуацію та визначають: які психоемоційні реакції проявляє дитина; чи потребує ця ситуація надання ППД; які етапи надання першої психологічної допомоги варто застосувати; які правила психологічної комунікації необхідно дотримуватися.

Результати роботи обговорюються у груповій дискусії.

Завдання 3. Проблемна ситуація «Негативні психічні реакції у кризовій ситуації»

Мета: розвинути вміння розпізнавати різні психоемоційні стани людини у кризових ситуаціях та визначати способи психологічної підтримки.

Учасникам пропонуються короткі описи різних психоемоційних реакцій (ступор, панічна атака, агресія, істерика, апатія).

Учасники визначають: які ознаки характерні для кожного стану; які ризики можуть виникати; які дії надавача ППД є доцільними; яких помилок слід уникати під час надання допомоги.

Завдання 4. Інтерактивна вправа «Рольова симуляція надання ППД»

Мета: розвинути практичні навички комунікації та реагування у кризових ситуаціях.

Учасники виконують рольову вправу, де один учасник виступає у ролі особи, що потребує допомоги, інший - надавача ППД, а решта - спостерігачі.

Під час вправи відпрацьовуються: встановлення першого контакту; техніки підтримувальної комунікації; методи стабілізації психоемоційного стану; завершення взаємодії та надання рекомендацій.

Після вправи проводиться рефлексія та обговорення ефективності застосованих дій.

МОДУЛЬ 3. Психологічний супровід учнів 7-9 класів в умовах сучасних викликів

Тема 3.2. Формування в учнів 7-9 класів компетентностей для побудови освітньо-професійної траєкторії (2 год.- практичне заняття).

Завдання 1. Кейс-стаді «Професійне самовизначення підлітка»

Мета: розвинути вміння аналізувати труднощі професійного самовизначення учнів та визначати напрями психолого-педагогічної підтримки.

Кейс: учень 9 класу не може визначитися з подальшим освітнім шляхом. Батьки наполягають на вступі до ліцею з математичним профілем, однак учень більше цікавиться творчими професіями. Він сумнівається у власних здібностях та уникає обговорення майбутнього.

Учасники в малих групах аналізують ситуацію та визначають: які труднощі професійного самовизначення проявляються; які індивідуально-психологічні особливості варто дослідити; які методи профорієнтаційної

роботи може застосувати психолог; які кроки допоможуть учню прийняти усвідомлене рішення.

Результати презентуються у форматі короткого обговорення.

Завдання 2. Проблемна ситуація «Формування освітньо-професійної траєкторії»

Мета: сформувати розуміння етапів побудови освітньо-професійної траєкторії та ролі психологічного супроводу у цьому процесі.

Ситуація: у школі планується проведення профорієнтаційної роботи з учнями 7-9 класів, однак учні демонструють низький рівень обізнаності щодо світу професій та власних здібностей.

Учасники обговорюють: які етапи побудови освітньо-професійної траєкторії необхідно врахувати; які форми роботи можуть активізувати пізнавально-пошукову діяльність учнів; як розвивати у школярів навички цілепокладання та планування.

Завдання 3. Моделювання «План профорієнтаційної роботи»

Мета: відпрацювати навички планування психолого-педагогічного супроводу професійного самовизначення учнів.

Учасники працюють у групах та моделюють план профорієнтаційної роботи з учнями 7-9 класів.

Необхідно визначити: заходи для самопізнання учнів (діагностичні методики, вправи, тренінги); форми дослідження світу професій (зустрічі з фахівцями, проекти, екскурсії); методи розвитку навичок прийняття рішень; способи організації рефлексії та підтримки вибору.

Групи презентують власні моделі профорієнтаційної роботи.

Завдання 4. Інтерактивна вправа «Карта освітньо-професійної траєкторії»

Мета: розвинути навички використання інтерактивних профорієнтаційних інструментів для планування освітнього та професійного розвитку учнів.

Учасники створюють модель “карти освітньо-професійної траєкторії учня”, яка включає: інтереси, здібності та сильні сторони учня; можливі освітні маршрути; короткострокові та довгострокові цілі розвитку; ресурси для досягнення професійних цілей.

У процесі обговорення визначається роль психологічної служби та педагогів у підтримці учнів під час вибору освітнього та професійного шляху.

Тема 3.3. Комплексна психопрофілактична робота з дітьми: запобігання булінгу, кібербулінгу, насильству в онлайн- та офлайн-просторі, медіаграмотність і цифрова безпека (2 год. - практичне заняття)

Завдання 1. Кейс-стаді «Виявлення булінгу у класному колективі»

Мета: розвинути вміння аналізувати ситуації булінгу, визначати ролі учасників та планувати психологічну допомогу.

Кейс: У 7 класі кілька учнів систематично насміхаються з однокласника через його зовнішність. У груповому чаті класу вони публікують образливі меми та коментарі. Частина учнів спостерігає за ситуацією, але не втручається.

Учасники в малих групах аналізують ситуацію та визначають: які ознаки булінгу та кібербулінгу проявляються у ситуації; які ролі присутні у цій взаємодії (агресор, жертва, спостерігачі); які психологічні механізми можуть пояснювати поведінку кожного з учасників; які дії повинен здійснити шкільний психолог та педагогічний колектив.

Результати обговорюються у форматі короткої презентації груп.

Завдання 2. Проблемна ситуація «Реагування на випадок кібербулінгу»

Мета: сформувати розуміння алгоритму дій педагогічних працівників та психологічної служби у випадку кібербулінгу.

Ситуація: Учениця 8 класу отримує образливі повідомлення у соціальних мережах від однокласників. Вона почала уникати школи, стала замкненою та тривожною.

Учасники обговорюють: які психологічні ознаки можуть свідчити про переживання насильства; які етапи реагування на випадок булінгу має включати робота школи; які дії слід здійснити для підтримки дитини; як залучити батьків та адміністрацію школи до вирішення ситуації.

Завдання 3. Моделювання «Програма профілактики булінгу в школі»

Мета: відпрацювати навички розробки профілактичних програм для формування безпечного освітнього середовища.

Учасники працюють у групах та моделюють програму профілактики булінгу у школі.

Необхідно визначити: заходи для формування культури взаємоповаги у класі; вправи та тренінги для розвитку емоційного інтелекту учнів; форми роботи з педагогами щодо реагування на випадки насильства; просвітницькі заходи для батьків; механізми моніторингу психологічного клімату у школі.

Групи презентують власні моделі профілактичної роботи.

Завдання 4. Інтерактивна вправа «Безпечний клас»

Мета: розвинути навички створення безпечного психологічного простору у шкільному середовищі.

Учасники розробляють модель «безпечного класу», яка включає: правила взаємоповаги та підтримки у класному колективі; механізми реагування на конфлікти; способи залучення учнів до створення позитивної атмосфери; роль емоційного інтелекту у взаємодії між учнями.

Після виконання завдання групи обговорюють можливості впровадження таких практик у школі.

Завдання 5. Кейс-аналіз «Ризики онлайн-простору»

Мета: сформувати навички розпізнавання небезпечних ситуацій в інтернеті та планування профілактичної роботи з учнями.

Ситуація: Учень 7 класу активно спілкується у соціальних мережах з незнайомими людьми. Один із співрозмовників просить надіслати особисті фото та пропонує перейти у приватний чат.

Учасники аналізують ситуацію та визначають: які ризики онлайн-простору проявляються у цьому випадку (онлайн-грумінг, маніпуляції тощо); які навички цифрової безпеки потрібно формувати у підлітків; як пояснити

учням принципи цифрової гігієни; які профілактичні заняття з медіаграмотності варто провести у школі.

Завдання 6. Інтерактивна вправа «Алгоритм допомоги»

Мета: відпрацювати навички надання психологічної підтримки постраждалим від булінгу.

Учасники отримують завдання розробити алгоритм психологічної допомоги дитині, яка стала жертвою булінгу.

Необхідно визначити: техніки первинної психологічної стабілізації; способи відновлення почуття безпеки та самооцінки; можливі методи роботи з агресором; механізми підтримки з боку педагогів та батьків.

Результати презентуються у вигляді схеми або покрокового алгоритму дій.

Тема 3.4. Психолого-педагогічна підтримка учнів та їхніх родин, постраждалих від наслідків війни: сучасні підходи, виклики та практики супроводу (2 год. - практичне заняття)

Завдання 1. Кейс-стаді «Адаптація учня з родини ВПО»

Мета: розвинути вміння аналізувати труднощі адаптації учнів із внутрішньо переміщених родин та визначати напрями психолого-педагогічної підтримки.

Кейс: До 9 класу приєднався учень із родини ВПО. Родина переїхала до іншого регіону через воєнні дії. Учень мало спілкується з однокласниками, часто виглядає тривожним, іноді реагує різко на зауваження вчителя.

Учасники в малих групах аналізують ситуацію та визначають: які труднощі адаптації можуть переживати діти з родин ВПО; які психологічні потреби учня є актуальними у цій ситуації; які методи підтримки може застосувати педагог або шкільний психолог; які кроки допоможуть інтегрувати учня у новий класний колектив.

Результати презентуються у форматі короткого обговорення.

Завдання 2. Проблемна ситуація «Підтримка учнів після травматичних подій»

Мета: сформувати розуміння особливостей психолого-педагогічної підтримки дітей, які пережили травматичні події.

Ситуація: Під час ракетного обстрілу кілька учнів школи перебували у сховищі та пережили сильний страх. Після цього у деяких дітей спостерігаються труднощі з концентрацією, підвищена тривожність та емоційна напруженість.

Учасники обговорюють: які психологічні реакції можуть виникати у дітей після травматичних подій; які дії педагогів допоможуть знизити рівень тривожності учнів; які елементи тренінгу навичок психологічного відновлення можна використати у навчальному процесі; як організувати підтримку учнів на рівні класу.

Завдання 3. Моделювання «Підтримка родини, яка пережила втрату»

Мета: відпрацювати навички педагогічної взаємодії з родинами, які зазнали втрат через війну.

Учасники працюють у групах та аналізують ситуацію: учениця втратила батька під час бойових дій. Після повернення до школи вона стала мовчазною та уникає спілкування з однокласниками.

Учасники визначають: які емоційні стани може переживати дитина; як педагогам коректно реагувати на її поведінку; які форми підтримки можуть бути доречними у шкільному середовищі; як налагодити взаємодію з родиною та психологічною службою.

Групи презентують власні підходи до педагогічної підтримки.

Завдання 4. Інтерактивна вправа «Ресурсне коло родини»

Мета: розвинути навички виявлення та активізації ресурсів родин у складних життєвих обставинах.

Учасники створюють модель «ресурсного кола родини», яка включає: внутрішні ресурси родини (цінності, підтримка, досвід подолання труднощів); зовнішні ресурси (школа, громада, соціальні служби); практики підтримки емоційної стійкості; можливості партнерства між школою та батьками.

У процесі обговорення визначається роль педагогів у зміцненні резиліентності родини.

Завдання 5. Кейс-аналіз «Повернення дітей із-за кордону»

Мета: сформувати розуміння труднощів реадaptaції дітей, які повернулися до українських шкіл після навчання за кордоном.

Ситуація: Учениця 7 класу повернулася до школи після року навчання за кордоном. Вона відчуває труднощі у спілкуванні з однокласниками та переживає через відмінності у навчальних вимогах.

Учасники аналізують: які труднощі адаптації можуть виникати у дітей після повернення; як створити сприятливе середовище для їх включення у навчальний процес; які педагогічні підходи допоможуть підтримати самооцінку учня; як залучити клас до формування атмосфери підтримки.

Завдання 6. Інтерактивна вправа «Салютогенний підхід у школі»

Мета: розвинути розуміння використання салютогенної парадигми у педагогічній діяльності.

Учасники в групах створюють модель «шкільного середовища, що підтримує психологічне здоров'я».

Необхідно визначити: які чинники сприяють відчуттю безпеки у школі; які педагогічні практики зміцнюють відчуття значущості та контролю у дітей; які заходи допомагають формувати оптимізм та віру у власні можливості; як інтегрувати принципи салютогенного підходу у навчальний процес.

Завдання 7. Моделювання «Партнерство школи і батьків»

Мета: відпрацювати навички конструктивної взаємодії з батьками у підтримці дітей.

Учасники розробляють модель співпраці школи з батьками у складних умовах воєнного часу.

Необхідно визначити: форми комунікації між педагогами та батьками; способи підтримки родин ВПО; теми просвітницьких зустрічей для батьків; методи зміцнення стресостійкості родин.

Групи презентують власні моделі партнерської взаємодії.

3.2 Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Які основні нормативно-правові документи регулюють діяльність психологічної служби у системі освіти України?
2. Які ключові принципи та ідеї Концепції Нової української школи?
3. Яку роль відіграє практичний психолог у реалізації освітніх реформ та забезпеченні якості освіти?
4. Що таке освітні втрати та які основні причини їх виникнення в умовах пандемії та війни?
5. Які психологічні та соціальні наслідки освітніх втрат для учнів?
6. Які основні етапи алгоритму роботи практичного психолога щодо подолання освітніх втрат?
7. Що означає поняття безпечного освітнього простору та які його основні складові?
8. У чому полягає модель «зцілюючих класів» та її значення для психосоціальної підтримки учнів?
9. Які принципи педагогіки партнерства у взаємодії між учителями, учнями та батьками?
10. Які психологічні бар'єри можуть виникати у партнерській комунікації та як їх подолати?
11. Що таке психологічна готовність педагогів до змін та які чинники сприяють її формуванню?
12. Які основні симптоми та етапи розвитку професійного вигорання педагогів?
13. Які методи профілактики професійного вигорання та розвитку резиліентності педагогів?
14. У чому полягає сутність супервізії та інтервізії як форм професійної підтримки педагогів?
15. Що таке перша психологічна допомога та які її основні принципи?
16. Які вікові та психологічні особливості підлітків?
17. Які методи підвищення навчальної мотивації учнів основної школи?
18. Які психологічні підходи до формування освітньо-професійної траєкторії учнів?
19. Які ознаки булінгу та кібербулінгу та які алгоритми реагування на них у закладі освіти?
20. Які особливості психолого-педагогічної підтримки дітей і родин, постраждалих від війни?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про затвердження Положення про психологічну службу в системі освіти України : наказ Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 № 509, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 31.07.2018 за № 885/32337. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18#Text> (дата звернення: 14.03.2026).
2. Про затвердження професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти» : наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 24.11.2020 № 2425 URL:<https://drive.google.com/file/d/1zf04SUDu5fMrS8CTDqAFshYBk4KC0o4w/view> (дата звернення: 14.03.2026).
4. Про методичні рекомендації «Пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти України в 2025/2026 навчальному році» : лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 14.04.2025 № 21/08-343. URL:https://drive.google.com/file/d/1tWc7bW8q1y6CSP4ZLOPyVfjP_bOolZ9j/view
4. Про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898: станом на 02.09.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/898-2020-п> (дата звернення: 14.03.2026).
5. Про освіту Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 14.03.2026).
6. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 14.03.2026).
7. Концепція Нової української школи. МОН України. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 14.03.2026).
8. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації практичних психологів закладів загальної середньої освіти «Комплексна психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах реалізації державного стандарту базової середньої освіти»: наказ Міністерства освіти і науки України від 04.11.2025 № 1437

Основна література

1. Довгань Н. О., Поліщук С. А. Надання першої психологічної допомоги в надзвичайних ситуаціях : методичні рекомендації / за ред. В. М. Духневича ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2022. 145 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/994a68cf-3dcb-491e-9915-5f6c5f103761/content>
2. Карамушка Л. М., Креденцер О. В., Терещенко К. В., Лагодзінська В. І., Івкін В. М., Клименко Н. Г., Ковальчук О. С. Технології забезпечення психічного здоров'я та благополуччя освітнього персоналу в умовах війни та післявоєнного відновлення : монографія. Київ : Інститут психології імені Г.С.

- Костюка НАПН України, 2024. 288 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741857>
3. Кокун О. М. Життєстійкість і резилієнтність людини в сучасному світі: теорія, дослідження, практика : монографія. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2025. 214 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744751>
4. Луценко Ю. А. Відновні програми як компоненти впровадження стандартів динамічної безпеки в контексті роботи практичних психологів закладів освіти. Габітус. 2022. № 36. С. 260–265.
6. Програма тематичного спецкурсу з методики інтерв'язійної підтримки практичних психологів, які здійснюють постковідну соціально-психологічну реабілітацію учасників освітнього процесу / за наук. ред. В. Г. Панка; авт. кол.: В. Г. Панок (керівник), Р. А. Мороз, Т. Д. Каменшук, І. І. Ткачук, Д. Д. Романовська, В. В. Предко, Г. В. Якимчук; НАПН України, Укр. наук.-метод. центр практ. психол. і соц. роботи. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. 53 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743114>
7. Психологічний супровід відновлення освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти (з досвіду роботи) : практ. посіб. / авт. кол. : В. Г. Панок, В. В. Рибалка, С. К. Шандрук, І. І. Ткачук, Д. Д. Романовська, В. В. Предко, М. В. Саврасов, І. В. Марухина, В. М. Горленко ; за наук. ред. В. Г. Панка. [Електронний ресурс]. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. 225 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744341>
8. Рекомендації слухань у Комітеті Верховної ради України з питань освіти, науки та інновацій на тему: «Освітні втрати й освітні розриви на рівні загальної середньої освіти: вимірювання та механізми подолання»: Рішення Комітету ВР України з питань освіти, науки та інновацій, протокол №122 від 07.06.2023 року. URL: <https://kno.rada.gov.ua/uploads/documents/38605.pdf>
9. Романовська Д. Д. Психологічне забезпечення освітнього процесу в контексті Нової української школи. Український вимір: Міжнародний збірник науково-педагогічних, методичних статей і матеріалів з України та діаспори. 2019. В. 16. С. 253–257. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717419>
10. Формування безпечного освітнього простору закладу освіти в діяльності працівників психологічної служби / авт. кол.: В. В. Байдик, Ю. П. Гопкало, І. О. Корнієнко, Н. В. Лунченко, Ю. А. Луценко, Р. А. Мороз, М. В. Саврасов, І. І. Ткачук ; за наук. ред. Н. В. Лунченко, І. І. Ткачук. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2023. 111 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738709>

Додаткова література

1. Захист і підтримка ментального здоров'я українців в умовах воєнного стану: виклики і відповіді : монографія / НАПН України; за заг. ред. В. Г. Кременя; В. Г. Панок, С. Д. Максименко, М. М. Слюсаревський, Л. І. Прохоренко, Н. В. Чепелева, Т. І. Куліш, С. Л. Чуніхіна, І. Г. Губеладзе, І. І. Ткачук, Н. А. Ярмола. [Електронне видання]. Київ, 2024. 188 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743861>

2. Методичні рекомендації щодо надання першої психологічної допомоги сім'ям з дітьми, дітям, які перебувають/перебували у зоні збройного конфлікту / під загальною редакцією Іванової О. Л.; упорядники : Пінчук І. Я., Хаустова О. О., Степанова Н. М., Чайка А. В., Пінчук А. О. URL: <https://surli.cc/twzzxp>
3. Методичні рекомендації щодо соціалізації та інтеграції дітей ВПО у громадах : лист МОН України №1/13007-24 від 22.07.2024. URL: https://drive.google.com/file/d/1lmsW0W4mS3Ns4q3w_S5AjzszfvZSKDS/view
4. Навчальний посібник для спеціалістів, які працюють з дітьми, щодо надання першої психологічної допомоги / Save the Children. URL: https://wcu-25network.org.ua/public/upload/files/1412247059_PFA_ukr2_050914pdf.pdf
5. Психологічна допомога дітям в умовах воєнного стану : довідник вихователів дошкільних навчальних закладів і вчителів загальноосвітніх навчальних закладів / Н. В. Пророк, С. Т. Бойко, О. В. Гнатюк, О. І. Купреєва, В. І. Полякова, О. А. Столярчук, Л. Г. Царенко, О. Ю. Чекстере ; за ред. Н. В. Пророк. Київ, 2022. 155 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733084>
6. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій : методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко, Л. Г. Царенко ; за ред. З. Г. Кісарчук. Київ : ТОВ «Видавництво “Логос”», 2015. 207 с. URL: <https://surl.li/hezjmv>
7. Рибалка В. В. Психологія розвитку особистісної готовності педагогів до професійної діяльності : методичні рекомендації. 2023. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734634>
8. Розвиток психологічної готовності педагогічного персоналу до професійної діяльності в умовах Нової української школи : аналітичні матеріали / Ігнатович О. М., Помиткін Е. О., Рибалка В. В., Павлик Н. В., Становських З. Л., Іванова О. В., Радзімовська О. В., Заєць І. В., Шевенко А. М., Татаурова-Осика Г. П. ; за ред. Н. В. Павлик. Київ, 2022. 278 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733432>
9. Романовська Д. Д. Організація роботи інтервізійних груп практичних психологів і соціальних педагогів. [Електронний ресурс]. URL: http://cvoippo.edu.ua/files/Nauk_semin.doc

Додаткові освітні онлайн-ресурси

1. 30 кроків до нової української школи: навчаємо громадянина <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/30-kroktiv-do-novoyi-ukrayinskoyi-shkoly/>
2. Впровадження інновацій в школах <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/vprovadzhennya-innovatsiy-v-shkolah/>
3. Соціальноемоційне навчання і психосоціальна підтримка <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/learning-quality-sel-psychosocial-support/>
4. Діалог та медіація: Шлях до порозуміння. <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/mediacia-dialog/>
5. Стресменеджмент для освітян <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/stress-management-for-educators/>